

УДК 339.923: 061.1

ПРИЧИНИ КОРУПЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Копистира А. М.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. *Стаття присвячується вивченню причин корупції у країнах ЄС. Застосовано методи синтезу і аналізу таякісного порівняння. Виділено основні причини корупції для ЄС-15, для країн-нових членів ЄС, а також спільні для всіх країн ЄС фактори, пов'язані з інтеграційним процесом. Зокрема, охарактеризовано особливості розвитку інституційного середовища корупції для ЄС-15, які полягають у характеристиках соціального капіталу, зростанні корупційної складової лобі, змінах у міжнародному економічному середовищі та приватизації та дерегулювання. Виділено причини системної корупції нових членів ЄС: історична спадковість радянського режиму та особливості власне перехідних процесів. Виокремлено фактори, зумовлені інтеграційним процесом, які розкриваються в рамках агентської, хижацької, культурної гіпотез та гіпотези політичних мереж і для реалізації яких достатніми умовами є розширення можливостей для відмивання грошей, ускладнення системи регулювання та контролю, збільшення ресурсної бази корупції та розширення дискреційних повноважень. Узагальнено результати наявних емпіричних досліджень зв'язку низки показників з рівнем корупції.*

Ключові слова: *корупція, ЄС, ЄС-15, нові члени ЄС, соціальний капітал, інституційний розвиток, економічна інтеграція, причини корупції.*

Постановка проблеми. Рівень корупції у ЄС постійно зростає, незважаючи на розширення антикорупційного інструментарію. Таке зростання пов'язане не лише з розширенням ЄС на Схід, а й з підвищенням корупції у ЄС-15. Такі тенденції роблять необхідним визначення причин корупції у ЄС для подальшого обмеження зростання корупції.

Мета статті – Метою дослідження є узагальнення теоретичного доробку та результатів емпіричних досліджень у сфері виявлення причин корупції у ЄС, зокрема виокремлення основних факторів корупції притаманних ЄС-15, новим членам ЄС, а також зумовлених власне інтеграційним процесом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджень причин корупції у ЄС небагато, з огляду на те, що зазначене явище традиційно розглядалось у девелопменталіському контексті для перехідних країн та країн, що розвиваються. Західні країни вважались відносно чистими від корупції. Однак остання світова фінансова криза виявила значні проблеми, пов'язані з корупцією, і у розвинених країнах. Наявні дослідження фокусують свою увагу на якісному аналізі історичних, політичних, правових [6], релігійних [10], соціальних [9; 14], інституційних [11] факторів, а також на специфічних чинниках, пов'язаних з інтеграційним процесом [3; 4; 12; 15]. Низка робіт [1; 6; 8; 10; 14] визначає кореляційні зв'язки між окремими показниками та рівнем корупції. Наявні дослідження розглядають лише окремі аспекти проблеми і не дають цілісної картини причин зростання корупції у ЄС.

Основні результати дослідження. Нанашу думку, варто окремо розрізняти причини корупції у країнах ЄС-15, у нових країнах-членах ЄС, а також спільні фактори, пов'язані з європейською економічною інтеграцією.

Загальноприйнятим є підхід, коли країни ЄС-15 поділяються за рівнем корупції на 3 групи [11, р. 689.] і для кожної з груп визначаються фактори інституційного розвитку часової інваріантності.

Джерело: побудовано автором за даними [11].

Рис. 1. Групування країн ЄС-15 за рівнем корупції.

Релігійна складова не є визначальною для такого поділу. Як показало дослідження [10], релігійна різноманітність (частка населення, що сповідує найбільш популярну в країні релігію) не має суттєвого зв'язку з рівнем корупції для 12 країн ЄС (Австрії, Бельгії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Греції, Ірландії, Італії, Люксембургу, Нідерландів, Португалії та Іспанії). Скоріше попит на певну релігію є наслідком соціального розвитку суспільств країн ЄС-15. Такий розподіл пояснюється соціально-культурними та інституційними відмінностями між країнами. Як показують дослідження, соціальні норми та політична культура південноєвропейських країн мають у собі інтегровані стимули для підтримання фаворитизму, непотизму, блату, покровительства та клієнтелізму, які є необхідними для самопідтримання певного рівня корупції. Зазначені форми корупції зумовлюються високим рівнем зобов'язуючого соціального капіталу у поєднанні з низьким рівнем з'єднуючого і спричиняють формування корупційних мереж, які заміщують державні інститути. Для інших двох груп країн є характерними високі показники як зобов'язуючого, так і з'єднуючого капіталу з переважанням останнього. Це дає можливість обмежувати корупційні стимули зобов'язуючого капіталу і розвивати систему контролю і розподілу влади.

Країни другої та третьої групи протягом історичного розвитку спромоглися забезпечити чіткий розподіл між бюрократією та політичними партіями. Суспільства цих країн сформували попит на професійних державних службовців не пов'язаних з політикою, внаслідок чого бюрократичні системи були реформовані і запроваджені гласні чи негласні кодекси поведінки держслужбовців (наприклад, Вікторіанський моральний кодекс у Великій Британії [11, р. 689]). Країни першої групи навпаки протягом того ж періоду широко

використовували патрон-клієнтські відносини (у вигляді фаворитизму, непотизму, покровительства та клієнтелізму) у відносинах між політичними партіями, бюрократією та бізнесом замість раціональної адміністративної взаємодії. Це призвело до формування спотворених інституційних структур, які закріпились в умовах відсутності контролю і розподілу влади протягом періодів правління авторитарних режимів у низці країн групи [11, р. 689].

В умовах значної політизації державного управління одним з основних каналів корупції країн ЄС-15 стало фінансування партій та виборчих кампаній партій та окремих політиків. Опитування показують, що політичні партії є найбільш корумпованим інститутом для більшості країн ЄС-15. Фінансування політичних партій регулюється законодавчо у всіх країнах ЄС-15, окрім Швеції [7, р. 54]. У той же час корпоративні пожертви заборонені у Бельгії, Франції, Греції, та Португалії [7, р. 54]. Анонімні пожертви можливі лише у Греції та Швеції, а максимальний обсяг пожертв від 1 донора протягом року не передбачений у Данії, Німеччині, Італії, Нідерландах, Швеції та Великій Британії [7, р. 54]. Як бачимо, у більшості випадків посилене регулювання фінансування політичних партій застосовується у країнах зі значною політизацією державного управління, як відповідь на існуючу проблему. Однак, як показують дослідження [8], такі заходи легко обійти, і вони не пов'язуються зі зниженням корупції.

Країни першої групи, на відміну від двох інших, не розвинули систему контролю і розподілу влади. Зокрема, в цих країнах протягом певних періодів було створено можливості для узурпації ключових політичних та адміністративних посад, СМІ та судової влади однією політичною силою [11, р. 689].

Стимулами для підвищення корупції у ЄС-15 у 1980-1990-х роках стали [6; 11]:

1) посилення ЄС-15 конкуренції між політичними партіями, а також між політичними, судовими та медійними елітами, що призвело до проблем з фінансуванням політичних партій та їх регулюванням (картелізація та бюрократизація політичних партій, зростання вартості виборчих кампаній та підвищення конкуренції між політичними партіями завдяки СМІ, звуження традиційних джерел фінансування політичних партій і пошук інших, часто нелегальних).

2) зміни в міжнародній економіці через розпад соціалістичного табору та інформаційну революцію (зміна характеру та розташування виробництва, поява нових послуг, інтернаціоналізація торгівлі та глобалізація фінансових ринків створили нові можливості для відмивання грошей та поширення корупційних практик у країнах-партнерах).

3) зменшення ролі держави та державного сектора внаслідок приватизації та дерегулювання (приватизація створювала можливості для корупції на етапі її проведення, а також після її закінчення через розмивання межі між державним і приватним, перетік управлінських кадрів з державного сектора до приватного, перехід корупційних практик з державного до приватного сектора; «напівприватизація» низки державних послуг створила можливості для розкрадання державних коштів та шахрайства, децентралізація державного управління спростила доступ до впливу на держслужбовців на регіональному рівні).

Після розширення ЄС у 2004, 2007 та 2013 роках до зазначених 3-х груп долучились країни Центральної та Східної Європи, що мають відмінні від ЄС-15 характеристики соціального капіталу та історико-географічні умови. Для нових членів ЄС є характерною наявність неформального інституту системної корупції. Системна корупція у перехідних країнах є наслідком по-перше, радянського режиму, що характеризувався організаційним та функціональним заміщенням державою громадянського суспільства та ринку, що призвело до проблеми вакууму інститутів на момент початку трансформаційних процесів.

Проблемними, з точки зору ефективності, рисами радянського режиму були:

- відсутність взаємного контролю і розподілу влади,
- практика поєднання інтересів компаній і органів управління,
- високий збіг управлінської та економічної еліт,
- відсутність приватної власності.

Зазначені чинники призвели до позасистемного співробітництва між громадянами, тобто до створення неформальних, часто корупційних, мереж, які характеризувались укоріненням клієнтелізму та виникненням дефіциту і паралельних ринків [9; 13, р. 5; 16]. Фактично неформальні мережі створювались для усунення неефективності держави як замітника ринку і виконували деякі функції останнього. Після падіння радянського режиму в умовах інституційного вакууму неформальні мережі стали повністю замінити ринкове регулювання, що було неминучим на початкових стадіях трансформаційних процесів, однак виявилось перешкодою [див. 9] для становлення ринкових відносин і стало основою для розвитку корупції.

По-друге, встановлення радянського режиму відбувалось революційним чи військовим шляхом, а його функціонування забезпечувалось авторитарними чи тоталітарними методами, що призвело до розвитку толерантності населення до корупції (історичний спадок негативного ставлення до соціалістичної держави як експлуататора і схвалення дій, що шкодять державі), а також до заміщення державою громадянського суспільства. Зазначені зміни спричиняють знищення такого фактору виробництва як соціальний капітал [9]. Низький рівень соціального капіталу у перехідних країнах поєднується з появою економічних свобод, що призводить до зростання корупції через розширення джерел диференційної ренти та зростання потреби громадян у державному регулюванні, яке стає додатковим джерелом корупції.

По-третє, трансформація економік країн ЦСЄ відкрила можливості для зміни правил гри, перерозподілу майнових прав та майнової диференціації, що створило умови для збільшення рівня корупції та появи її нових форм і сфер розвитку.

Як показують дослідження, розвиток соціального капіталу є однією з визначальних складових інституційного середовища корупції в усіх країнах ЄС. За співвідношенням зобов'язуючого та з'єднуючого соціального капіталу країни ЄС можна розділити на 5 груп [14].

Таблиця 1.
Групування країн ЄС за співвідношенням складових соціального капіталу

	З'єднуючий соціальний капітал		
	Високий	Середній	Низький
Зобов'язуючий соціальний капітал	Група 1 Данія, Швеція, Нідерланди		Група 2 Греція, Португалія, Кіпр, Литва, Болгарія
	Група 4 Люксембург, Фінляндія, Ірландія, Велика Британія, Бельгія, Франція, Німеччина, Австрія	Група 3 Чехія, Словаччина, Словенія, Латвія	
			Група 5 Іспанія, Мальта, Італія, Польща, Румунія, Угорщина, Естонія

Джерело: авторська розробка на основі [14].

У країнах Північної Європи (Група 1) соціальний капітал має високий рівень і є гомогенним. У динаміці він характеризується відходом від сімейних зв'язків та збільшенням значення зв'язків з друзями та громадськими організаціями. У старих країнах ЄС (Група 4) соціальний капітал має схожі характеристики, які є лише менш вираженими, а генералізована довіра є такою ж високою. У країнах Південної Європи (Група 3) з'єднуючий соціальний капітал є у цілому низьким, а згуртування суспільства відбувається на основі зобов'язуючого соціального капіталу. Обидві групи характеризуються високими показниками довіри і низькими показниками корупції. У країнах третьої групи громадянське суспільство розвивається досить швидко, однак зобов'язуючий капітал переважає з'єднуючий, що не дозволяє ефективно контролювати корупцію. У країнах Південної та Східної Європи (Група 2) високий зобов'язуючий капітал поєднується з дуже низьким з'єднуючим і низьким ступенем довіри у суспільстві. За таких умов зобов'язуючий соціальний капітал, що сконцентрований у сім'ї або інших вузьких соціальних мережах з сильними зв'язками не сприяє об'єднанню суспільства і виступає як альтернатива громадським організаціям і соціальній державі у разі слабкості її інститутів. Це сприяє швидкому розвитку і укоріненню корупційних мереж, а неформальні зв'язки стають основним методом ведення справ. Решта країн Південної та Східної Європи (Група 5) також мають стимули для заміщення формальних інститутів корупційними, однак зв'язки всередині корупційних мереж можуть бути менш міцними через значну автономізацію індивідів.

Високий рівень генералізованої довіри та довіри до інститутів у групах 1 та 4 дає можливість урядам забезпечувати більш універсальні форми соціальної держави за рахунок перерозподілу державою більших частин доходу. Це у свою чергу створює принаймні 2 стимули для зменшення корупції. По-перше, соціальна забезпеченість населення створює можливості для додаткового розвитку з'єднуючого соціального капіталу та підвищення довіри у суспільстві. По-друге, високі податки та соціальні видатки зменшують можливості для майнового розшарування суспільства, а отже і забезпечують ефективність механізмів зворотного зв'язку між владою та економічними агентами, що дозволяє ефективно контролювати корупцію.

Розширення та поглиблення європейської інтеграції призвело до створення нових причин зростання корупції. У цілому усунення бар'єрів для руху капіталу та робочої сили, уніфікація торговельної політики збільшили можливості для відмивання грошей, створення фондів фінансування в рамках інтеграційного об'єднання збільшило ресурсну базу для корупції, розширення бюрократичного апарату призвело до збільшення дискреційних повноважень. Зазначені зміни стали потенційними каналами зараження корупційними культурними та політичними нормами у межах ЄС

Європейська економічна інтеграція пов'язана з корупцією у країнах її учасниках вже від свого початку. І. Санчес-Куенка [12] довів на прикладі 15 країн ЄС, що підтримка населенням міжнародної економічної інтеграції (виражена оцінюванням наявних та бажаних темпів інтеграції) виникає, якщо останнє незадоволене якістю національного державного управління (вираженого показниками корупції, рівня соціальних витрат, довіри до національного уряду) і розглядає запровадження наднаціональних механізмів як можливість його покращення. Така залежність спостерігається за умови високого рівня довіри до наднаціональних інституцій. У іншому дослідженні Ж. Х. Гануза та Е. Хаук [3; 4] довели на прикладі 15 країн ЄС, що країни з більшим рівнем корупції більш схильні до створення економічних союзів (схильність виражається показником бажаних темпів інтеграції) з іншими країнами (особливо з тими, що мають менший рівень корупції). Це пояснюється сподіваннями більш корумпованих країн зменшити неефективність обміну та розподілу

за рахунок запровадження наднаціональних механізмів економічного регулювання та зменшення дискреційних повноважень національних органів управління. У той же час автори показали, що менш корумповані країни менше схильні до економічної інтеграції через ймовірність зменшення ефективності обміну та розподілу з тих самих причин. Це підтверджується показниками підтримки населенням ЄС подальшого розширення інтеграційного утворення: що вищий рівень корупції у країні-кандидаті, то менший рівень підтримки її вступу серед населення ЄС¹.

Існує 4 основні гіпотези, що пояснюють причини підвищення корупції в ЄС у зв'язку з поглибленням інтеграції [15]:

Агентська гіпотеза: ЄС створює нові можливості для корупції, оскільки держави-принципали залишають за собою значну частину повноважень для запровадження спільних рішень в рамках ЄС, що робить їх одночасно агентами. Це призводить до конфлікту інтересів у системі контролю і розподілу влади, коли держави-члени не зацікавлені у ефективному контролі за своєю діяльністю з боку наднаціональних структур. Створення наддержавних бюрократичних структур ЄС відбувалось без створення системи контролю та підзвітності громадянському суспільству, натомість підтримувався режим секретності та внутрішньої солідарності проти зовнішнього контролю.

Хижацька гіпотеза: національні уряди допускають корупцію у тих секторах, які завдяки останній можуть принести їм економічний чи політичний зиск. Допускаючи корупційну поведінку при наданні, наприклад фінансування в рамках спільної сільськогосподарської політики чи різноманітних фондів, уряд певної країни враховує те, що збитки від такої поведінки лягають на всі країни-члени, а зиск отримує лише ця країна.

Гіпотеза політичних мереж: ренто-орієнтовані коаліції поширюють свою діяльність крізь інституційні та державні кордони в умовах сприятливого інституційного середовища ЄС для контролю за формуванням політики та результатами функціонування інтеграційного об'єднання. Результатом їхньої діяльності є створення спільного ринку корупційних послуг. Прикладом таких ренто-орієнтованих коаліцій є організовані транснаціональні кримінальні синдикати, націлені на корупційну діяльність в рамках спільної сільськогосподарської політики.

Культурна гіпотеза: держави-члени ЄС, а також кожен окремий бюрократ, поширюють національні моделі корупційної поведінки на наднаціональний рівень.

Варто зазначити, що перші три гіпотези підтверджуються на практиці повністю, а четверта частково. Здебільшого ймовірність корупційної поведінки залежить не від національності бюрократа, а від обсягу підконтрольних йому ресурсів і ступеня його підзвітності. Також попит на корупційні послуги в ЄС створює міжнародна організована злочинність, яка використовує

1) фінансові установи країн ЄС для відмивання коштів, отриманих нелегальним чи квазілегальним шляхом,

2) юрисдикцію країн ЄС для забезпечення надійності контролю за правами власності, набутими нелегальним чи квазілегальним шляхом у третіх країнах з низьким рівнем верховенства закону та захисту прав власності.

Кількісних емпіричних досліджень причин корупції у ЄС на цей час обмаль. Однак вони у більшості випадків підтверджують теоретичні висновки та результати якісних емпіричних досліджень.

¹ Варто зазначити, що на підтримку населенням ЄС вступу країни-кандидата позитивно впливають також наявність торговельних відносин, географічна близькість, спільний кордон, розповсюдженість інформації про країну-кандидата, наявність історичних відносин у минулому [5], а також рівень освіти, відсоток молоді та показники довіри до інституцій ЄС у країнах-членах ЄС [2]. Негативно впливає наявність ісламу як основної релігії у країні-кандидаті [2].

Таблиця 2.
 Результати емпіричних досліджень причин корупції в ЄС

Група факторів	Показники	Зв'язок з корупцією	Вибірка країн та період	
Фактори часової інваріантності	Період незалежності (більше 100 років чи менше 100 років) [6]	несуттєвий обернений	23 країни ЄС, 1984-2007 рр.	
	Релігійна різноманітність (частка населення, що сповідує найбільш популярну в країні релігію) [10]	несуттєвий	12 країн старих членів ЄС, 2003-2007 рр.	
Фактори економічного розвитку	Рівень економічного розвитку (ВВП на душу населення) [1; 6]	суттєвий обернений	25 країн ЄС, 2004-2007 рр.; 23 країни ЄС, 1984-2007 рр.	
	Темпи економічного зростання (темпи зростання ВВП) [1]	несуттєвий	25 країн ЄС, 2004-2007 рр.	
	Інфляція [1;6]	суттєвий прямий, несуттєвий	25 країн ЄС, 2004-2007 рр.; 23 країни ЄС, 1984-2007 рр.	
	Державні витрати/ВВП [6]	суттєвий обернений	23 країни ЄС, 1984-2007 рр.	
	Частка державних капіталовкладень у ВВП [8]	суттєвий прямий	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.	
	Нерівність доходів (коефіцієнт Джині) [1]	суттєвий прямий	25 країн ЄС, 2004-2007 рр.	
	Середній рівень зарплат у державному секторі [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.	
Фактори інституційного розвитку	Розвиток ринкових відносин	Економічна свобода [1; 6]	суттєвий обернений	25 країн ЄС, 2004-2007 рр.; 23 країни ЄС, 1984-2007 рр.
		Простота ведення бізнесу [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Відкритість до торгівлі [6]	суттєвий обернений	23 країни ЄС, 1984-2007 рр.
		Відсоток неформальної економіки [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
	Політичний тт. правовий розвиток	Верховенство закону [6]	суттєвий обернений	23 країни ЄС, 1984-2007 рр.
		Незалежність суддів [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Демократія [6]	суттєвий обернений	23 країни ЄС, 1984-2007 рр.
	Розвиток громадянського суспільства	З'єднуючий соціальний капітал [14]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2004 р.
		Зобов'язуючий соціальний капітал [14]	суттєвий прямий	27 країн ЄС, 2004 р.
		Кількість організацій на 1млн населення [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Волонтерська робота (% респондентів, що виконували таку роботу) [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Свобода преси [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Відсоток користувачів Інтернету у загальній кількості населення [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
	Якість державного управління	Якість бюрократії [6]	суттєвий обернений	23 країни ЄС, 1984-2007 рр.
		Час на імпорт [8]	суттєвий прямий	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Відсоток базових державних послуг, повністю доступних он-лайн [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Відсоток населення, що використовує послуги електронного уряду [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.
		Якість стандартів аудиту та звітності [8]	суттєвий обернений	27 країн ЄС, 2007-2011 рр.

Джерело: авторська розробка.

Як видно з табл. 2, досліджені фактори часової інваріантності не мають суттєвого зв'язку з рівнем корупції у країнах ЄС. Це свідчить про їх ймовірний зв'язок з показниками інституційного розвитку у контексті впливу на корупцію. Зокрема поєднання довгого періоду незалежності та високого значення верховенства закону свідчить про здатність країни протистояти корупції [6]. Всі досліджені показники інституційного розвитку мають суттєвий зв'язок з рівнем корупції у країнах ЄС. У той же час обмеження на фінансування політичних партій, наявність антикорупційного агентства чи ради юстиції не пов'язані з рівнем корупції у країнах ЄС [8]. Дослідження зв'язку показників економічного розвитку ЄС з рівнем корупції підтверджує загальну тенденцію: багаті країни з високим добробутом населення здатні краще контролювати корупцію, ніж бідні країни.

Висновки. Отже можна виокремити причини корупції, притаманні країнам ЄС-15:

1) наявність високого рівня зобов'язуючого соціального капіталу у південних католицьких країнах, який зумовив наявність інтегрованих стимулів для підтримання фаворитизму, непотизму, покровительства та клієнтелізму, що завадило розвинути систему контролю і розподілу влади в умовах політизації державного управління;

2) пошук нелегальних джерел фінансування політичних партій, що призвів до зростання корупційної складової лобі;

3) зміни в міжнародному економічному середовищі (зміна характеру та розташування виробництва, поява нових послуг, інтернаціоналізація торгівлі та глобалізація фінансових ринків);

4) зменшення ролі держави та державного сектора внаслідок приватизації та дерегулювання.

Системна корупція країн-нових членів ЄС обумовлюється по-перше, історичною спадковістю радянського режиму, що характеризувався заміщенням державою громадянського суспільства та ринку, що призвело до проблеми вакууму інститутів на момент початку трансформаційних процесів, та, по-друге, особливостями власне перехідних процесів. Фактори, зумовлені європейською інтеграцією є спільні для всіх країн ЄС і розкриваються в рамках агентської, хижацької, культурної гіпотез та гіпотези політичних мереж. Достатні умови для реалізації сценаріїв, покладених в основу наведених гіпотез полягають у:

1) розширенні можливостей для відмивання грошей внаслідок зростання свободи руху товарів, капіталу та робочої сили;

2) ускладненні регулювання та контролю через їх багаторівневність;

3) збільшенні ресурсної бази корупції внаслідок акумуляції ресурсів в рамках різноманітних фондів;

4) розширенні дискреційних повноважень внаслідок зростання бюрократичного апарату та розширення повноважень ЄС.

Список використаної літератури

1. Ata A. Y., Arvas M. A. Determinants of Economic Corruption: a Cross-Country Data Analysis / A. Y. Ata, M. A. Arvas // International Journal of Business and Social Science. – 2011 – July – № 2 (13). – p. 161-169.
2. Di Mauro D., Fraile M. Who Wants More? Attitudes towards EU Enlargement in Time of Crisis / D. Di Mauro, M. Fraile // EUDO Spotlight. – 2012 – October – № 2012/04. – 5 p.
3. Ganuza J. J., Hauk E. Economic integration and corruption / J. J. Ganuza, E. Hauk // International Journal of Industrial Organization. – 2004 – № 22. p. 1463-1484.
4. Ganuza J. J., Hauk E. Economic Integration and Corruption: The Corrupt Soul of European Union / J. J. Ganuza, E. Hauk // Universitat Pompeu Fabra Working Paper. – 2000 – June – № 482. – 32 p.

5. Jones E., van der Bijl N. Public Opinion and Enlargement: A Gravity Approach / E. Jones, N. van der Bijl // *European Union Politics*. – 2004 – № 5 (3). – p. 331-351.
6. MacDonald R., Majeed M. T. Causes of Corruption in European Countries: History, Law, and Political Stability / R. MacDonald, M. T. Majeed // *University of Glasgow, Working Paper*. – 2011 – № 24. – 33 p.
7. Money, Politics, Power: Corruption Risks in Europe // *Transparency International*. – 2011. – 61 p.
8. Mungiu-Pippidi A. The Good, the Bad and the Ugly: Controlling Corruption in the European Union / A. Mungiu-Pippidi // *Hertie School of Government Policy Paper for Discussion in the European Parliament*. – 2013 – 9 April. – 63 p.
9. Paldam M., Svendsen G. T. Missing social capital and the transition from socialism / M. Paldam, G. T. Svendsen // *Journal for Institutional Innovation, Development and Transition*. – 2002. – № 5. – p. 21-34.
10. Pleskov I. Determinants of Corruption in OPEC and Eurozone Countries: Does Religion Make a Difference? / I. Pleskov [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://business.pages.tcnj.edu/files/2011/07/Pleskov.thesis.pdf>.
11. Pujas V., Rhodes M. A Clash of Cultures? Corruption and the Ethics of Administration in Western Europe / V. Pujas, M. Rhodes // *Parliamentary Affairs*. – 1999 – № 52 (4). p. 688-702.
12. Sánchez-Cuenca I. The Political Basis of Support for European Integration / I. Sánchez-Cuenca // *European Union Politics*. – 2000 – № 1 (2). – p. 147-171.
13. Stefes Ch. H. Measuring, Conceptualizing, and Fighting Systemic Corruption: Evidence from Post-Soviet Countries / Ch. H. Stefes // *New York University Perspectives On Global Issues*. – 2007 – № 2(1). – 16 p.
14. Wallace C., Pichler F. Bridging and Bonding Social Capital: which is more prevalent in Europe? / C. Wallace, F. Pichler // *European Journal of Social Security*. – 2007 – № 9 (1). – p. 29-54.
15. Warner C. M. Creating a Common Market for Fraud and Corruption in the European Union: An Institutional Accident, or a Deliberate Strategy? / C. M. Warner // *European University Institute Working Paper RSC*. – 2002 – № 2002/31. – 35 p.
16. Zagainova A. Challenges of Anti-Corruption Policies in Post-Communist Countries / A. Zagainova // in *Corruption and Development. The Anti-Corruption Campaigns* / Ed. by Bracking S., *Palgrave Studies in Development*. – 2007 – p. 138-154.

CORRUPTION IS IN COUNTRIES OF EUROPEAN UNION

Копыстыра А. М.

PhD, Associate Professor, Chair of World Economy and International Economic Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Abstract. *The article is aimed to study the corruption causes in EU. The methods of synthesis, and analysis and qualitative comparison are used. The core causes of corruption for EU-15, new member states, and EU common factors linked with the integration process are singled out. The distinctive features of the corruption's institutional environment for EU-15 are described particularly, they consist in social capital parameters, increase in lobby's corruptive component, changes in international economic environment, and privatization and deregulation. The causes of systemic corruption in new member states are identified: the soviet regime's historical inheritance and the transition process' peculiarities. The factors caused by integration*

process are detached. They revealed within the framework of agent, predatory, cultural and policy networks hypothesis and are realized under the sufficient conditions of broadening of the possibilities for money laundering, complication of the regulation and control system, increase of the corruption resource base and broadening of discretion power. The results of available empirical investigation on the links between the certain indicators and the corruption levels are synthesized.

Key words: *corruption, EU, EU-15, EU new members, social capital, institutional development, economic integration, corruption causes.*

Referances

1. Ata A. Y., Arvas M. A. Determinants of Economic Corruption: a Cross-Country Data Analysis / A. Y. Ata, M. A. Arvas // International Journal of Business and Social Science. – 2011 – July – № 2 (13). – p. 161-169.
2. Di Mauro D., Fraile M. Who Wants More? Attitudes towards EU Enlargement in Time of Crisis / D. Di Mauro, M. Fraile // EUDO Spotlight. – 2012 – October – № 2012/04. – 5 p.
3. Ganuza J. J., Hauk E. Economic integration and corruption / J. J. Ganuza, E. Hauk // International Journal of Industrial Organization. – 2004 – № 22. p. 1463-1484.
4. Ganuza J. J., Hauk E. Economic Integration and Corruption: The Corrupt Soul of European Union / J. J. Ganuza, E. Hauk // Universitat Pompeu Fabra Working Paper. – 2000 – June – № 482. – 32 p.
5. Jones E., van der Bijl N. Public Opinion and Enlargement: A Gravity Approach / E. Jones, N. van der Bijl // European Union Politics. – 2004 – № 5 (3). – p. 331-351.
6. MacDonald R., Majeed M. T. Causes of Corruption in European Countries: History, Law, and Political Stability / R. MacDonald, M. T. Majeed // University of Glasgow, Working Paper. – 2011 – № 24. – 33 p.
7. Money, Politics, Power: Corruption Risks in Europe // Transparency International. – 2011. – 61 p.
8. Mungiu-Pippidi A. The Good, the Bad and the Ugly: Controlling Corruption in the European Union / A. Mungiu-Pippidi // Hertie School of Government Policy Paper for Discussion in the European Parliament. – 2013 – 9 April. – 63 p.
9. Paldam M., Svendsen G. T. Missing social capital and the transition from socialism / M. Paldam, G. T. Svendsen // Journal for Institutional Innovation, Development and Transition. – 2002. – № 5. – p. 21-34.
10. Pleskov I. Determinants of Corruption in OPEC and Eurozone Countries: Does Religion Make a Difference? / I. Pleskov [Elektronij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://business.pages.tcnj.edu/files/2011/07/Pleskov thesis.pdf>.
11. Pujas V., Rhodes M. A Clash of Cultures? Corruption and the Ethics of Administration in Western Europe / V. Pujas, M. Rhodes // Parliamentary Affairs. – 1999 – № 52(4). p. 688-702.
12. Sánchez-Cuenca I. The Political Basis of Support for European Integration / I. Sánchez-Cuenca // European Union Politics. – 2000 – № 1 (2). – p. 147-171.
13. Stefes Ch. H. Measuring, Conceptualizing, and Fighting Systemic Corruption: Evidence from Post-Soviet Countries / Ch. H. Stefes // New York University Perspectives On Global Issues. – 2007 – № 2(1). – 16 p.
14. Wallace C., Pichler F. Bridging and Bonding Social Capital: which is more prevalent in Europe? / C. Wallace, F. Pichler // European Journal of Social Security. – 2007 – №. 9 (1). – p. 29-54.
15. Warner C. M. Creating a Common Market for Fraud and Corruption in the European Union: An Institutional Accident, or a Deliberate Strategy? / C. M. Warner // European University Institute Working Paper RSC. – 2002 – № 2002/31. – 35 p.
16. Zagainova A. Challenges of Anti-Corruption Policies in Post-Communist Countries / A. Zagainova // in Corruption and Development. The Anti-Corruption Campaigns / Ed. by Bracking S., Palgrave Studies in Development. – 2007 – p. 138-154.

ПРИЧИНЫ КОРРУПЦИИ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Копыстыра А. Н.

Кандидат экономических наук, доцент кафедры мирового хозяйства и международных экономических отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. *Статья посвящается изучению причин коррупции в странах ЕС. Использовано методы синтеза и анализа и качественного сравнения. Выделены основные*

причины коррупции для ЕС-15, для стран – новых членов ЕС, а также общие для всех стран ЕС факторы, связанные с интеграционным процессом. В частности, охарактеризовано особенности развития институциональной среды коррупции для ЕС-15, которые заключаются в характеристиках социального капитала, возрастании коррупционной составляющей лобби, изменениях международной экономической среды и приватизации и дерегулировании. Выделены причины системной коррупции новых членов ЕС: историческая наследственность советского режима и особенности собственно переходных процессов. Обособлены факторы, обусловленные интеграционным процессом, которые раскрываются в рамках агентской, хищнической, культурной гипотез и гипотезы политических сетей и для реализации которых достаточными условиями являются расширение возможностей для отмывания денег, усложнение системы регулирования и контроля, увеличение ресурсной базы коррупции и расширение дискреционных полномочий. Обобщены результаты имеющихся эмпирических исследований связи ряда показателей с уровнем коррупции.

Ключевые слова: *коррупция, ЕС, ЕС-15, новые члены ЕС, социальный капитал, институциональное развитие, экономическая интеграция, причины коррупции.*